

СМЪРТНОСТЪ НА НАСЕЛЕНИЕТО ВЪ БЪЛГАРИЯ

ПРЕЗЪ ГОДИНИТЪ 1899—1902 и 1925—1928*

СТЕФАНЪ ТОТЕВЪ

УВОДЪ

СМЪРТНОСТЪ

Човѣшкиятъ животъ се намира подъ влиянието на единъ сложенъ комплексъ отъ фактори, една множественостъ отъ причини, които обуславятъ по-раншното или по-късното настѣпване на смъртта.

Още отъ самото раждане на индивида организмътъ започва да се приспособява къмъ околната срѣда и къмъ новитѣ условия на живота. Развиватъ се отдѣлнитѣ органи и системи. Индивидътъ расте, преминава пуберитетната възраст, възпроизводителния периодъ и остарява. Известно е, че всички анатомични и физиологични промѣни играятъ голѣма роля за настѣпването на смъртта. Къмъ влиянието на биологичнитѣ фактори се прибавятъ демографско социални: професия, благосъстояние и др., прибавятъ се и чисто географски — климатъ, годишни времена, надморска височина и др., а сѣщо така и здравно хигиенични фактори, които ограничаватъ или съдействуватъ за развитието на разни болести и ставатъ причина за увеличаването или намаляването на смъртността при дадено общежитие.

Едни отъ тѣзи причини сѣ общи и като такива, въздействуватъ макаръ и въ различна степенъ върху всички индивиди на общежитието, напримѣръ: климатичнитѣ условия, общото стопанско положение, хигиеничнитѣ мѣроприятия и др., а други сѣ индивидуални и се промѣнятъ при различнитѣ индивиди. Такива сѣ: темпераментъ, вродена физическа конструкция (която при едни индивиди оказва по-силно противодействие на зловреднитѣ влияния, докато при други противодействието е по-слабо) и др.

Отъ друга страна, едни отъ причинитѣ, които обуславятъ смъртността въ едно общежитие сѣ постоянни, напримѣръ биологичнитѣ — полъ и възраст, а други сѣ промѣнливи и тѣхното действие се промѣня съ течение на времето.

Едни отъ тѣхъ сѣ подложени на временни колебания, като климатъ и стопанско положение, други — на прогресивно развитие, каквито сѣ хигиеничнитѣ мѣроприятия въ поветето културни страни.

Въ тоя трудъ си поставяме за целъ да изучимъ смъртността у насъ по строго аналитиченъ пѣтъ и да опишемъ математически крайния резултатъ отъ действието на всички фактори, които обуславятъ смъртността. За постигането на това, трѣбва да се изчислятъ биометричнитѣ функции: коефициентъ на смъртността μ_x или m_x , вѣроятността за умирање q_x или за преживѣване p_x , срѣдната продължителностъ на бѣдещия животъ E_x , броя на преживѣлитѣ l_x , на умрѣлитѣ d_x и на живущитѣ на възраст между x и $x+1$ години (едновременно живущитѣ) L_x , за всѣки полъ и възраст, които функции влизатъ като елементи въ една таблица за смъртността.

Преди да пристѣпимъ къмъ изчисляване на тѣзи елементи, необходимо е да изяснимъ нѣкои въпроси отъ областта на математическата статистика. Понеже ще се работи съ биометричнитѣ функции, трѣбва предварително да се даде точна дефиниция на тѣзи функции, като се изложи и начина, по който тѣ се опредѣлятъ.

За да може да се схване тенденцията въ промѣната на биометричнитѣ функции съ течение на времето, необходимо е да се построятъ таблици за смъртността презъ известенъ периодъ отъ време или така нареченитѣ текущи таблици за смъртността, което ще направимъ за периодитѣ около годинитѣ 1900 и 1926, а следъ това и за периодитѣ около междиннитѣ години 1910 и 1920, презъ които е извършено общо преброяване на населението въ България.

* Даденитѣ въ настоящата статия таблици за смъртността на населението въ България не могатъ да се смѣтатъ за официално изчисление на Главната дирекция на статистиката.